

29. gozdarski študijski dnevi z naslovom:
»Povezovanje lastnikov gozdov in skupno gospodarjenje«,
22.11.2012, Ljubljana
(poudarki in mnenja udeležencev letošnjih študijskih dni)

Z naslovom letošnjih študijskih dni smo postavili okvir in opredelili vsebino, za katero gozdarji menimo, da je v današnjem času aktualna. Prireditve, ki jo tradicionalno pripravljamo na Oddelku za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete, je bila letos že 29. po vrsti.

Prireditve se je udeležilo blizu 90 obiskovalcev – z različnih ustanov, ki se ukvarjajo z gozdarstvom, večinoma iz Slovenije. Imeli smo tudi gosta iz sosednje Avstrije (Združenje lastnikov gozdov avstrijske Štajerske).

S 16 prispevki je sodelovalo skupaj 30 referentov. Prispevki so objavljeni v zborniku, dosegljivi pa so tudi na spletni strani študijskih dni 2012: <http://web.bf.uni-lj.si/go/gsd2012/>.

Poudarki in mnenja udeležencev študijskih dni so oblikovani na osnovi predstavljenih vsebin prispevkov in zaključne razprave in jih navajamo v nadaljevanju.

Iz letošnjih prispevkov na GŠD 2012

Povezovanje lastnikov gozdov je lahko formalno ali neformalno. Za doseganje enkratnega oz. kratkoročnega cilja so primerne tudi začasne oblike povezovanja, ko se skupina lastnikov poveže zgolj za doseg enkratnega cilja, kar je lahko izgradnja gozdne ceste ali posek drevja na zaokroženi površini. Za doseganje dolgoročnih ciljev so primernejše trajne oblike povezovanja.

Skupno gospodarjenje brez spodbud in pomoči od zunaj bo manj uspešno. Takšno gospodarjenje marsikje že živi, potrebno bi ga bilo bolje spoznati, predvsem pa podpreti. Za uresničitev skupnega gospodarjenja v zasebnih gozdovih v večjem obsegu se mora spremeniti tudi davčna politika, ki bo spodbujala gospodarjenje z gozdovi in politika vlaganj v gozdove. Ne-gospodarjenje bi moralo postati breme, doseganje načrtovanih gozdnih del pa bi predstavljalo davčne olajšave.

Cilji, ki si jih pri načrtovanju skupnega gospodarjenja z gozdom postavljamo, morajo biti smeli, a ne sme nam zmanjkati potrpljenja. K povezovanju lastnikov lahko veliko pripomorejo primeri dobrih praks. Nekatere potekajo že desetletja, a doslej niso doživele priznanja ali posnemanja.

Slovenska usmeritev združevanja lastnikov gozdov v društvih na nepridobitni osnovi pomembno odstopa od prevladujoče oblike v Evropi, kjer se združujejo gozdni proizvajalci v zadruga na osnovi gospodarskih motivov. Zavodu za gozdove zakonodaja ne omogoča delovanja na področju povezovanja lastnikov gozdov. Za gospodarske učinke mora povezovanje gozdnih proizvajalcev in zunanjih sodelavcev temeljiti na gospodarskih motivih.

Rezultati raziskave so pokazali, da se posek v zasebnih gozdovih intenzivneje izvaja v gozdovih z ugodnejšimi terenskimi, delovnimi in posestnimi razmerami. Manjše število lastnikov in večja povprečna velikost lastnine omogočata poleg večje racionalnosti tudi lažjo izvedbo in organizacijo dela.

S različnimi analizami in modeli lahko ugotavljamo površine znotraj posameznih GGO, ki so primerne za povezovanje, obenem pa tudi njihove oblike, ki jih je potrebno pospeševati.

Povezanost lastnikov gozdov je v veliki meri odvisna tudi od aktivnosti inštitucij na lokalni in regionalni ravni, ki s svojim strokovnim in organizacijskim delom pripomorejo k vzpostavitvi in delovanju posameznih oblik povezovanja lastnikov gozdov.

Za povezovanje so zainteresirani predvsem mlajši lastniki gozdov in lastniki večjih posesti. Tem lastništvu gozda daje tudi velik del njihovih prihodkov in so zato skupina, ki bi se ji morali posebej posvetiti in z njo vzpostaviti pogoje (oblike povezovanje lastnikov gozdov) za priključitev manjših lastnikov gozdov. Manjši lastniki gozdov bi v številnih primerih s pridružitvijo povezavam lažje začeli aktivno gospodariti z gozdom.

Pričakovati rešitev za nakopičene težave samo v sferi gozdarstva ali javne gozdarske službe je popolnoma nerealno. Potreben je širši ukrep kmetijsko-gozdarske politike, skupaj z davčno politiko.

Potrebno je razmisliti o pravičnejši obdavčitvi gozdne posesti in del v njej. Rešitev teh problemov je možna z enim samim relativno enostavnim ukrepom: obdavčitvijo možnega poseka in hkratnimi davčnimi olajšavami za izpolnjevanje gozdnogospodarskih načrtov.

S predlagano novostjo pri obdavčitvi gozdov bi bilo sedanje pasivno lastništvo sicer še možno, a pasivnost bi bila obdavčena, svojo večjo priložnost pa bi dobilo tako združevanje lastnikov gozdov z namenom skupnega gospodarjenja kot tudi večja profesionalizacija izvajanja del v gozdovih.

Študijski krožki spodbujajo odlične ideje iz ljudstva, ki s pomočjo konkretne akcije lahko spremenijo dosedanje stanje v svojem okolju ali na določenem področju (npr. intenziviranje gospodarjenja z zasebnimi gozdovi). Takšni krožki lahko služijo prvi fazi motiviranja in povezovanja.

Gozdarji imamo prednosti pri vzpostavitvi odnosov z lokalnimi skupnostmi ter v poznavanju narave, gozda in podeželja, zaradi mrežne organiziranosti Zavoda za gozdove Slovenije in dolgoletne tradicije zaposlovanja lokalnih gozdarskih strokovnjakov. Vse to teži k paradigmi, da naj ZGS vzdržuje vizijo in poslanstvo študijskih krožkov.

Potrebno je povezovanje javne gozdarske službe, lastnikov gozdov, študijskih in strojnih krožkov. Povezovanje aktivnih lastnikov je lahko spodbuda tudi drugim. Optimalna organizacija spravila lesa vodi k nižjim stroškom. To naj vodi k »primerom dobre prakse«.

Povezovanje aktivnih lastnikov pri delu v gozdu je potrebno povezati s kakovostjo opravljenega dela, s tem pa tudi z višino plačila.

Načrti ZLGS in DLG v prihodnosti: kapitalsko povezovanje (skupno gospodarjenje in nastop na trgu), črpanje EU sredstev, še intenzivnejše in potrebam lastnikom prilagojeno povezovanje z javno gozdarsko službo.

Organiziranost in delovanje lastnikov gozdov v Avstriji je zaradi velikih finančnih koristi lahko primer dobre prakse. Ob razvoju poslovne iniciative v društvih lastnikov gozdov v Sloveniji je že zaznati proces postopnega preoblikovanja društev lastnikov gozdov v smeri poslovnih združenj.

Sive literature (zgibanke, posterji, poročila ipd.) se trenutno ne zbira, a bi se po veljavni zakonodaji morala. Da se zagotovi hramba nacionalne pisane kulturne dediščine tudi s področja gozdarstva, naj se od vsakega tovrstnega gradiva 4 zakonsko predpisani izvodi oddaja v NUK in en izvod v Gozdarsko knjižnico.

V 76 % upravnih enot v SLO so registrirane agrarne skupnosti, ki predstavljajo potencial (partnerja) za lažjo organizacijo gozdno – lesnih verig, kar je pokazala tudi analiza količin sečenj za obdobje od začetka njihove ponovne vzpostavitve do danes. Njihovo vključitev v intenzivnejše gospodarjenje z gozdom zahteva strokoven in specifičen pristop, saj večina nima rešenih upravnih in dednih postopkov in imajo različne cilje gospodarjenja s skupno posestjo. V tujini je ponekod že vzpostavljeno med posestno sodelovanje predvsem majhnih in t.i. mestnih lastnikov gozdov, ki nosi elemente organizacijske strukture agrarnih skupnosti.

Analize nakazujejo, da so vrednosti kazalnikov nege v Sloveniji v primerjavi z deželami s sodobnim gojenjem gozdov (Švica, izbrane nemške dežele) sorazmerno nizke. Izvedba negovalnih del se iz leta v leto znižuje (zadnja leta tudi v državnih gozdovih), predvsem zaradi pojemajočih sredstev za vlaganja v gozdove in nenazadnje tudi zaradi nezainteresiranosti lastnikov gozdov za investiranje v gozd, še posebej v nego. V prihodnje bo potrebno izpeljati več podrobnejših primerjav o višini vlaganj v gozdove z zglednimi obrati iz tujine ter proučiti in uveljaviti različne načine spodbujanja nege. Povezovanje lastnikov pri izvedbi nege je bilo izpostavljeno v Sloveniji že pred skoraj pol stoletja. Danes je zaradi nazadovanja znanja pri poprečnih lastnikih gozdov, izboljšanja konkurenčnosti in potrebe po profesionalizaciji izpeljave del, povezovanje lastnikov gozdov še toliko pomembnejše.

Izpostavljeni so bili izzivi načrtovanja in gospodarjenja v zasebnih gozdovih, kjer se promovira posodobitev razvrščanja lastnikov gozdov. Posledično je poudarjen prilagojen pristop k vzpodbujanju gospodarjenja z gozdno posestjo z upoštevanjem interesov posameznih skupin lastnikov gozdov. Zainteresiranim lastnikom se ponudi podrobno načrtovanje, ki temelji na aktualni sestojni karti. Rezultat je prostorsko določena prioriteta ukrepov, čemur lahko sledi izvedbeni načrt.

Iz razprave na zaključku GŠD 2012

V prihodnje bi bilo potrebno v obravnavano tematiko vključiti tudi prispevke s področja certificiranja zasebnih gozdov, kjer bi predstavili certificiranje kot sodelovanje med lastniki gozdov. Hkrati je bila podana informacija, da je certificiranje slovenskih zasebnih gozdov (PEFC) v zaključni fazi. V začetku leta naj bi podelili prve certifikate 300 lastnikom gozdov, ki imajo v lasti 10.000 ha gozdov.

Potrebno bi bilo popraviti Zakon o gozdovih v smislu dajanja možnosti ZGS, da zasebnemu lastniku omogoči javno prodajo lesa na panju, jo nadzira in lastniku svetuje, hkrati pa lastnik plača ZGS vse stroške, ki pri tem nastanejo. Na ta način se izbirajo izvajalci z dobrimi referencami.

Strinjanje z ugotovitvami, da večje povezovanje lastnikov gozdov vodi k intenzivnejšemu gospodarjenju. Potrebne pa bi bile spodbude, ki bi še dodatno intenzivirale gospodarjenje lastnikov z majhnimi posestmi (npr. izboljšanje gozdne rente, obdavčitve).

Vzpostavi naj se »gozdarska renta«, torej ne običajna obdavčitev. Denar se ne bi zbiral na nivoju države, verjetnost vračanja denarja v gozdove bi bila v tem primeru večja. Denar bi se vračal v gozd za gojitvena dela, gozdne prometnice in pospeševanje združevanja lastnikov gozdov.

Razdrobljena gozdna posest ne sme biti le problem, ampak nam mora biti izziv, saj ima svoje razloge in zakonitosti, ki so slabo preučene ter še ne predstavljajo podlage za sistemske ukrepe oz. »spodbude«, strukture posesti pa v naši življenjski dobi tudi ne bomo spremenili.

Stalno govorimo o tem, da premalo sekamo, pri tem pa se ne vprašamo, kam naj prodajamo. Najprej je potrebno razmišljati o vlaganjih v lesno predelovalno industrijo in se šele nato ukvarjati z intenziviranjem gospodarjenja.

Ukrepi gozdarske politike so usmerjeni v lastnike in prizadenejo samo njih. Potrebno je začeti razmišljati, kdo ti ljudje so, kaj nam povedo dobre prakse (primer agrarnih skupnosti, primer KE Radlje, primer Zveze lastnikov gozdov) in kako različne skupine motivirati za njihovo združevanje. K boljšim razmeram bi morali poleg lastnikov gozdov prispevati tudi ostali koristniki gozdnega prostora.

Nega kot smo lahko videli iz predstavitve, je v veliki meri odvisna od subvencij in sredstev, zato je potrebno v prihodnje stremeti k temu, da se sredstva ne bi zmanjševala.

Gozdarji se moramo zavedati, zakaj smo v gozdu in kaj so naše naloge. Če v vsem tem času pri povezovanju lastnikov nismo bili uspešni, se je potrebno vprašati po razlogih.

(konec razprave)

Na letošnjih študijskih dnevih smo predstavili raziskave, dejstva in odprli vrsto dilem, ki se dotikajo dela v zasebnih gozdovih. Menimo, da so takšna vsakoletna srečanja potrebna in koristna. Tudi naše srečanje je povezovanje. O mnogih gozdarskih temah razmišljamo zelo različno – tudi pri letošnji je bilo tako. Zahvaljujemo se vam za odziv na napisano in predstavljeno - ta je pokazal, da se z marsičem strinjamo, z marsičem pa tudi ne. Zato ta tekst ne predstavlja nekih skupnih zaključkov študijskih dni – korektno je, da to poudarimo. V njem smo navedli nekatere poudarke iz posameznih prispevkov in mnenja iz razprave na koncu. Potrudili smo se, da smo večino vaših mnenj in predlogov vključili v končen tekst.

Naj zaključim z besedami enega izmed letošnjih referentov: »Najboljše stvari niso stvari, so ljudje!«

Naslednje leto bodo jubilejni študijski dnevi, že 30. po vrsti. Pripravili jih bomo predvidoma v aprilu 2013. Govorili bomo o kriterijih za krčitve gozdov.

V imenu uredniškega odbora GŠD 2012
doc.dr.Jurij Marenče